O‘rinova. N. M.
pedagogika fanlari nomzodi,
FarDU pedagogika kafedrasi professori
Basirjonova. Sh. J.
pedagogika nazariyasi va tarixi mutaxassisligi 1-bosqich magistranti
Farg‘ona davlat universiteti

OLIY TA’LIMDA FLIPPED-KLASSROOM TEXNOLOGIYASINI QO‘LLASHNING AHAMIYATI VA SAMARADORLIGI

Annotatsiya: *Mazkur maqolada oliy ta’lim jarayonida flipped-klassroom (teskari sinf) texnologiyasini qo‘llashning nazariy asoslari va amaliy ahamiyati yoritilgan. Ushbu modelning talabalarning mustaqil fikrlashi, tanqidiy tahlil, raqamli savodxonlik va jamoaviy ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirishdagi roli tahlil etilgan. Shuningdek, texnologiyaning afzalliklari, cheklovlari va uni samarali tatbiq etish bo‘yicha tavsiyalar keltirilgan.*

Kalit so‘zlar*: flipped-klassroom, teskari sinf, oliy ta’lim, raqamli ta’lim, interfaol metod, mustaqil ta’lim.*

Аннотация: *В данной статье рассматриваются теоретические основы и практическое значение применения технологии «flipped classroom» (перевернутый класс) в системе высшего образования. Проанализирована роль данной модели в развитии у студентов навыков самостоятельного мышления, критического анализа, цифровой грамотности и командной работы. Также рассмотрены преимущества, недостатки и рекомендации по эффективному внедрению данной технологии.*

Ключевые слова*: перевернутый класс, высшее образование, цифровое обучение, интерактивные методы, самостоятельное обучение.*

Abstract*: This article explores the theoretical foundations and practical significance of applying the flipped classroom technology in higher education. The study analyzes how this model enhances students’ independent thinking, critical analysis, digital literacy, and collaboration skills. The paper also discusses the main advantages, limitations, and recommendations for effective implementation of the model.*

Keywords*: flipped classroom, higher education, digital learning, interactive methods, self-study.*

Zamonaviy ta’lim tizimida raqamli transformatsiya jarayonlari tobora kuchayib borayotgan bir davrda oliy ta’limda innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo‘llash zaruriyati ortmoqda. Flipped-klassroom (teskari sinf) modeli shular jumlasidandir. Bu yondashuv ta’lim jarayonini tubdan o‘zgartirib, an’anaviy “o‘qituvchi markazli” ta’limni “talaba markazli” tizimga aylantiradi

[1, 45].

Flipped-klassroom mohiyatan o‘quv jarayonini ikki bosqichga ajratadi: birinchi bosqichda talaba o‘qituvchi tomonidan tayyorlangan videodars, taqdimot yoki maqolalarni darsdan avval o‘zlashtiradi; ikkinchi bosqichda esa auditoriya mashg‘ulotlari amaliy, interfaol faoliyatlarga yo‘naltiriladi [2, 44-49]. Shu tariqa dars jarayoni bilim olishdan ko‘ra, bilimni qo‘llash, tahlil qilish va ijodiy yechimlar topish jarayoniga aylanadi. Flipped-klassroom texnologiyasi konstruktivizm pedagogik nazariyasiga asoslanadi. Bu nazariya bo‘yicha talaba bilimni tayyor holatda qabul qilmaydi, balki uni faol o‘rganish jarayonida shakllantiradi [3, 22-24]. Teskari sinf modeli ana shu faol o‘rganishni ta’minlaydi. Talaba mustaqil tayyorgarlik jarayonida bilimni qabul qiladi, ammo auditoriyada uni tahlil qilish, muloqotda qo‘llash va baholash orqali chuqurlashtiradi [4, 16-27].

Raqamli texnologiyalar bu modelning ajralmas qismidir. O‘qituvchilar YouTube, Moodle, Google Classroom, Edmodo, Kahoot, Quizizz kabi platformalardan foydalangan holda o‘quv materiallarini joylashtiradilar [5, 14]. Bunday vositalar talabalarga o‘z o‘rganish tezligida ishlash, darsga tayyorlanish va o‘z bilimlarini mustaqil baholash imkonini beradi.

Flipped-klassroomning asosiy afzalliklari quyidagilardan iborat:

1. Talabaning mustaqilligi va javobgarligi ortadi.
2. Auditoriya mashg‘ulotlari ko‘proq amaliyotga yo‘naltiriladi.
3. Tanqidiy fikrlash va muloqot ko‘nikmalari rivojlanadi.
4. O‘qituvchi va talabalar o‘rtasidagi muloqot kuchayadi [6, 88].

Shu bilan birga, bu modelni joriy etishda ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, barcha talabalar uchun internetga doimiy kirish imkonining yo‘qligi, o‘qituvchilarning texnologik tayyorgarligi pastligi yoki ba’zi talabalar motivatsiyasining yetishmasligi [7, 82-83]. Shuning uchun bu texnologiyani joriy etishdan avval raqamli infratuzilmani mustahkamlash, o‘qituvchilar uchun treninglar o‘tkazish va talabalar orasida raqamli ta’lim madaniyatini shakllantirish muhimdir.

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, flipped-klassroom modeli talabalarning o‘zlashtirish darajasini oshiradi, ularning darsga qiziqishini kuchaytiradi va o‘z fikrini asoslash qobiliyatini rivojlantiradi [8, 30-43]. Talabalar o‘zlashtirgan bilimlarini amaliy topshiriqlar, loyiha ishlari va guruhli muhokamalar orqali mustahkamlab boradilar. Bu esa nafaqat kognitiv, balki ijtimoiy-emosional kompetensiyalarni ham rivojlantiradi.

Flipped-klassroom modelini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun o‘qituvchi quyidagi shartlarga amal qilishi lozim:

- Darsdan oldingi materiallarni qisqa, mazmunli va vizual shaklda tayyorlash;
- Auditoriya mashg‘ulotlarida faol metodlardan (debat, muhokama, loyiha, refleksiya) foydalanish;
- Har bir talabani jarayonga jalb qilish uchun baholashni motivatsion tarzda tashkil etish [9, 25-29].

Xulosa qilib aytganda, flipped-klassroom texnologiyasi oliy ta’limda nafaqat yangi

metod, balki ta’lim falsafasining o‘zgarishini ifodalaydi. Bu model yordamida talaba bilimni o‘zi izlaydi, tahlil qiladi va mustaqil xulosa chiqaradi. O‘qituvchi esa yo‘naltiruvchi va rag‘batlantiruvchi rolni bajaradi. Natijada, ta’lim jarayoni yanada faol, interfaol va raqamli avlod ehtiyojlariga mos shaklga kiradi.

Flipped-klassroom texnologiyasi oliy ta’limda samarali o‘qitishning yangi bosqichini boshlab berdi. U an’anaviy modeldan farqli o‘laroq, bilimni o‘zlashtirish jarayonini talabaning faol ishtirokiga asoslaydi. Ushbu yondashuv talabalarning mustaqil fikrlashi, tanqidiy tahlili va ijodiy yondashuvini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. O‘qituvchi bu jarayonda bilim manbai emas, balki yo‘naltiruvchi, hamkor va motivator rolini bajaradi. Flipped-klassroom ta’lim jarayonini yanada moslashuvchan, interfaol va shaxsga yo‘naltirilgan qiladi. Shuningdek, bu texnologiya talabalar o‘rtasida muloqotni kuchaytiradi, ularni jamoada ishlashga o‘rgatadi hamda o‘z fikrini asoslash qobiliyatini rivojlantiradi. Shunday qilib, flipped-klassroom zamonaviy oliy ta’lim tizimida raqamli transformatsiyaning ajralmas qismi bo‘lib, ta’lim sifati va samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Bergmann, J., & Sams, A. (2012). Flip Your Classroom: Reach Every Student in Every Class Every Day. ISTE. 112, 45
2. Roehl, A., Reddy, S. L., & Shannon, G. J. (2013). The flipped classroom: An opportunity to engage millennial students through active learning strategies. Journal of Family and Consumer Sciences, 105(2), 44–49.
3. Bishop, J. L., & Verleger, M. A. (2013). The flipped classroom: A survey of the research. ASEE National Conference Proceedings, Atlanta. 24, 22-24
4. Chen, Y., Wang, Y., Kinshuk, & Chen, N. S. (2014). Is FLIP enough? Or should we use the FLIPPED model instead? Computers & Education, 79, 16–27.
5. Hamdan, N., McKnight, P., McKnight, K., & Arfstrom, K. (2013). A Review of Flipped Learning. Flipped Learning Network. 32, 14
6. O’Flaherty, J., & Phillips, C. (2015). The use of flipped classrooms in higher education: A scoping review. Internet and Higher Education, 25, 85–95.
7. Tucker, B. (2012). The Flipped Classroom: Online instruction at home frees class time for learning. Education Next, 12(1), 82–83.
8. Lage, M. J., Platt, G. J., & Treglia, M. (2000). Inverting the Classroom: A Gateway to Creating an Inclusive Learning Environment. Journal of Economic Education, 31(1), 30–43.
9. Bergmann, J., & Sams, A. (2014). Flipped Learning: Gateway to Student Engagement. ISTE Press. 126, 25-29